

พระครู พิพิช ภัณฑา วิจิตร ๑ สองรูปนี้ มี
 นิตยภัตกร เกื่อนละ คำสั่ง กิ่ง รวมเป็น ๑๕ รูป
 เพิ่ม นิตยภัตกร พระครู ปลัด จุลานุนายก เป็น
 เกื่อนละ สาม คำสั่ง พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรม
 สมเด็จพระปวงเวศ วิทยาลัยการณนี้ ได้ไปนพระ
 บรมราชโองบาย แล เป็น พระอุปัชฌายของ
 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช กรมพระราชวัง
 เจ้าฟ้า พระองค์เจ้า หม่อมเจ้า ในพระ บรม
 ราชตระกูลนี้ แล เจ้าประเทศราช ข้าราชการ
 เป็นอันมาก ทรงคุณธรรม เป็นที่นับถือ ของ
 ประชมนชนทั่ว ไป

วันที่ ๑๓ กันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๑
 พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมสมเด็จพระปวงเวศ
 วิทยาลัยการณ ทรงพระประชวร พระโรคชรา
 ไม่ไป พระบงคนหนัก แล ได้ทรงหนาว เหนียง ๆ
 หมั้นคุณ แพทย์พิทยากรรม ถวายพระ โอสถ
 แก้กหนาว สงบได้เป็นคราว ๆ ถวายยาขับ
 ทาไป พระบงคนไม่ วันที่ ๑๗ ทรงพระอาเจียร
 เสวยพระ อาหาร ไม่ไคร่ได้ ประทมไม่ไคร่หลับ
 วันที่ ๑๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระ
 ราชดำเนินเยี่ยมประชวร ทรงพระกรุณาโปรด
 พระราชทาน พระยาอมรศาสตร์ ประสิทธิ์ศิลป์
 หลวงโรคนิทาน หมั้นคุณ แพทย์พิทยากรรม
 หมอ ยา หลวงราชโองวาท หมั้นสรรพชาติ
 วาโย หมั้นพิทักษ์ภูบาลหมอนนวก วันที่ ๒๑
 มีพระอาการ ร้อน แล เสียด หมอถวายพระโอสถ
 แล ถวายอย่างารงนัยเป็นคราว ๆ พระบาทสมเด็จพระ
 พระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยม
 ประชวรอีกคราวหนึ่ง ในวันนี้ เช่นวันอุโบสถ
 ท่านมีพระประสงค์จะเสด็จไปทำ อุโบสถ ที่
 พระอุโบสถ เพราะตั้งแต่ทรงผนวชมา ได้เคย
 ทรงทำ อุโบสถมาทุก วันอุโบสถ ไม่เคยขาดเลย

แม้ประชวร จะ ทรงพระดำเนิน ไปไม่ได้ ก็
 โปรดให้เสด็จไป แม้ในคราวนี้ ก็ จะ
 โปรดให้เสด็จไปเหมือนเช่นนั้น พระบาท
 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเกรงว่า ถ้าเสด็จ
 ไป พระโรค จะกำเริบมากขึ้น จึงทรง
 พระราช อธิษ ที่บริเวณนี้ พระตำหนักนั้น เป็น
 วิสังคาม สี่มา เพื่อสงฆ์ จะได้ประชุม
 ทำอุโบสถในที่นั้น ให้เป็นการ สมพระ
 ประสงค์ของท่าน แลไม่ต้องเสด็จ
 ท่านไป ถึง พระอุโบสถ วันที่ ๒๓ ไป พระบงคน
 หนัก ครั้งหนึ่ง วันที่ ๒๔ ไป พระบงคนหนัก
 อีกครั้ง เสวยพระ อาหาร น้อยลง มีพระ
 อาการ อ่อนเปลี้ย ถอยพระกำลัง วันที่ ๒๗ เสวย
 พระกระยาไม้ได้ เสวยได้แต่ผลไม้ แล ยาค
 ประทมไม่หลับ วันที่ ๒๘ กันยายน มีพระ
 อาการ อ่อน แล ระหาย เวลาสามยามเศษ
 ไป พระบงคนหนัก ครั้งหนึ่งแล้ว ทรงหอบ
 มาจนถึง เวลา ๑๑ ทุ่ม ก็นอนหลับสิ้นพระ
 ชนม์ พระชนมายุได้ ๘๓ ปี กับ ๑๓ วัน
 ทรงผนวชเป็นภิกษุได้ ๖๔ พรรษา ทำรัง
 พระเกียรติกายในที่เจ้าคณะใหญ่ ฝ่ายธรรม
 ยุกติกนิกายได้ ๔๒ ปี สถิตในมหาสมณุตมา
 ภิเศกได้ ๑๐ เดือน

พระประวัติพระเจ้า นองนางเธอ

พระ องค์เจ้า บรรพต เญญมา

พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าบรรพต
 เญญมา เป็นพระเจ้าน้องนางเธอที่ ๕๕ ในพระ
 บาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีกำหนด
 สมัยกาลประสูติ ณวัน ๓ เดือน ๑๒ ขึ้น ๓ ค่ำ

ข้าราชการ คก จลศักราช ๑๒๒๓ ตรงกับวันที่ ๕ พฤศจิกายน รัตนโกสินทร์ศก ๙๐ ในขณะที่เมื่อพระองค์ประสูติจากพระครรภ์แล้ว มีประมาณ ๕ ชั่วโมงเศษ เจ้าจอมมารคำก็ล่องลับไปด้วยโรคที่ประสูติ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานให้ พระเจ้าราชวรวงษ์เธอ พระองค์เจ้าบุตรีเปนนิตย์ ข้าทูลละอองธุลีพระบาท พระองค์ท่านได้ทรงทูลอารักขามา ตั้งแต่วันประสูติ จนมีพระชนมายุประมาณ ๓ พรรษา ๔ พรรษา ก็ได้ทรงรับมาไว้ที่ตำหนัก ได้ทรงพระเจริญวัยเป็นลำดับมา ครั้นเมื่อณ บั้นวัย สมิทธิศก จลศักราช ๑๒๓๐ มีพระชนมพรรษา ๖ ปี ได้ ๘ ปี พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสู่สวรรคต ก็ได้ทรงรับราชการสนองพระเดชพระคุณ ในรัชกาลประจักษ์นี้ ต่อมาเมื่อ ณ บั้นวัย สมิทธิศก จลศักราช ๑๒๓๓ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งการพระราชพิธีโสกันต์ ในการพระราชพิธีสมโภชวันหนึ่ง พระองค์ได้รักษาพระองค์ในราชการ โดยเรียบร้อยตลอดมาจนถึงที่ สก แต่พระชนมายุเวลาใกล้จะได้โปรดเกล้าฯ พระราชทานเงิน ๖๐๐ บาท ให้เป็นจำนวนหนึ่งเงิน ๓๕๐ บาท ครั้นเมื่อวันโกสินทร์ศก ๑๑๑ นี้ โปรดเกล้าฯ พระราชทานเพิ่มขึ้นอีก ๒๐๐ บาท รวมเป็นเงิน ๕๕๐ บาท พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าบรมขอบัญจมา ได้ประชวรเป็นพระโรคเมื่อรับมา จำเดิมแต่แต่เดือน ๘ ปี กน นพศก จลศักราช ๑๒๔๔ ทรงพระกรรรมมีพระโลหิตตกครั้งหนึ่ง ประมาณ ๓ ชั่วโมง น้ำชา มีพระอาการให้เสวยร้อนแลเจ็บในพระอุระ แลถ้าพระคอ แลเมื่อป่วยตกเป็นกำลังอยู่ประมาณ ๕ วัน ๖ วัน จึงหาย ไป คงมีแต่

พระอาการที่ทรงพระกรรรม แลพระโลหิตอุบลมิใคร่เป็นปรกติ เสมอมา จนถึงเดือน ๘ ปีชวต สมิทธิศก ขรรจบปี ทรงพระกรรรมมีพระโลหิตตกอีกครั้งหนึ่ง แล้วมีพระอาการต่างๆ เป็นตจ ครั้งก่อน แต่น้อยกว่าคราวแรกเล็กน้อยทุกอย่าง ครั้นต่อมาขรรจบปี ถึงเดือน ๘ ในปีฉลู เอกศก รัตนโกสินทร์ศก ๑๐๘ นั้นมีพระโลหิตตกอีกครั้งหนึ่ง มีพระอาการต่างๆ เป็นน้อยกว่าครั้งที่ ๒ ทุกอย่าง ครั้นต่อมาขรรจบปี ถึงเดือน ๘ ปีชาน โทศก รัตนโกสินทร์ศก ๑๐๙ ทรงพระกรรรมมีพระโลหิตตกอีกครั้งหนึ่ง มีพระอาการต่างๆ เป็นตจ ครั้งก่อน แต่น้อยกว่าครั้งที่ ๓ ทุกอย่าง มีประมาณพระโลหิตที่ออก เห็นแต่เป็นสายโลหิตตกพระเส่มหะ แลเสวยร้อนพอรู้สึกพระองค์ แล้ววันมาประมาณ ๒ เดือน ทรงพระกรรรมมีพระโลหิตตกอีกครั้งหนึ่ง มาก ประมาณ ๒ ชั่วโมงเช้า มีพระอาการเปลี่ยนใหม่ ให้ช้อบเปลี่ยนเป็นกำลัง แต่มีพระอาการมิได้เป็นปรกติ แต่มีพระโลหิตตกเดือนละ ครั้งบ้าง สองครั้งบ้าง บางทีวันไปเดือนหนึ่ง บ้างสองเดือนบ้าง มีพระอาการให้กระตกลในพระอุระ แลบรรทมได้ข้างขวาลงฝ่ายเดียว พระอุบลหยุดไปประมาณ ๓ เดือน ๔ เดือน ไปยังคนเสียบอยู่เป็นพื้น ขณะนี้เมื่อมีพระอาการ ครักลงมาก หมอหลวงไม่รับจึงหาหมอจีนเสวยศกก็ไปรักษา พระอาการคลายขึ้นจนทรงพระดำเนินได้ในที่ใกล้ๆ แลพระโลหิตที่ตก ห่างถึง ๗ เดือน ๘ เดือน ต่อครั้ง ครั้นมา ณ รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๑ นี้ เมื่อเดือนเมษายน โปรดเกล้าฯ ให้ตามเสด็จพระราชดำเนินไปรักษาพระองค์ ที่เกาะสีชัง จนวันที่ ๒๐

พฤษภาคม เด็ดจกดับ มีพระอาการ ทรงสยาย
 ชนมาก ครั้นณ วันที่ ๒๐ มิถุนายน ทรงพระ
 กรพระมีพระโลหิตตกอีก ครั้งหนึ่ง มีพระ
 อาการให้อ่อนเปลี้ย ไปพระบิณฑกหนึ่งวัน
 ละ ๕ ครั้ง ๖ ครั้ง เสวยไม่ได้บรรทมไม่หลับ
 พระอาการชุกลงโดยลำดับ จนถึงเช่นลม
 เน้นเจก พระศอกจะเสวยน้ำเสวยยากยิ่งนัก แต่
 ทรงพระโสมพะพระหัตถ์พระบาท ได้ห้าหม่อ
 แก้วมาหลายคน พระอาการก็ทวนไปมา
 เสมออยู่ รวมพระอาการที่เป็นดังนี้ หม่อ
 ฝรั่งเศส เห็นว่าเป็นพระโรคในปอด ฝ่ายหม่อ
 ไทยว่าเป็นไทยพระเสมหะ แลพระโลหิตออก
 ทำพิษ คือหวัค โรคข้างวรรณโรคภายในข้าง
 พระอาการประชวรมาจนถึงวันที่ ๑๓ กันยายน
 เวลา ๒ ทุ่ม ๔ นาที มีพระอาการให้เหมื่อย
 หอบมากจนตกที จนถึงรุ่งขึ้น วันที่ ๑๓
 กันยายน รัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๑ เวลาเช้า ๕ โมง
 ๑๕ นาที ทรงกษัตริย์ ๓ เดือน ๑๐ วัน ๗ ค่ำ
 ยี่สิบโรงจิตวาศกจุลศักราช ๑๒๕๔ พระเจ้า
 ฝรั่งนางเชอ พระองค์เจ้าบรมราชเมอญมาสัน
 พระชนม์ คำนวณพระชนมายุตาม สรีรยคตีกาล
 ได้ ๓๐ ปีกับ ๑๐ เดือน ๘ วัน ฤกษ์วัน
 ได้ ๑๑๒๔๑ วัน

จำบวนวันคิดลำเร้ง ลำหรับไว้ทุกข์
 ใน การ ที่ พระ เจ้า บรมวงษ์ เชอ
 กรม ส้มเต็ง พระ ปวเรศ วรียา ลงกรณ์
 สิ้น พระ ชนม์

ลำหรับพระบรมวงษานุวงษ์ ฝ่ายนำฝ่ายใน
 ทรงไว้ทุกข์ ใน การ ที่ พระ เจ้า บรมวงษ์ เชอ

กรมส้มเต็ง พระ ปวเรศ วรียา ลงกรณ์ สิ้น พระ
 ชนม์แต่ วันที่ ๒๘ กันยายน รัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๑
 ส้มเต็งพระบรมโอรสาธิราช ทาง พระราช
 ปิตา ๗ วัน ทาง พระราชมารดา ๓ วัน รวม ๑๐ วัน
 ส้มเต็งพระเจ้าน้องยาเชอ ทาง พระปิตา
 ๑๕ วัน ทาง พระมารดา ๓ วัน รวม ๑๘ วัน
 ส้มเต็งพระเจ้าลูกเชอ ทาง พระปิตา ๗ วัน
 ทาง พระมารดา ๓ วัน รวม ๑๐ วัน
 ส้มเต็งพระเจ้าลูกเชอ ใน พระอรรคชายาเชอ
 ทาง พระปิตา ๗ วัน ทาง พระมารดา ๓ วัน
 รวม ๑๐ วัน
 พระเจ้าน้องยาเชอเจ้าฟ้า ทาง พระปิตา
 ๕ วัน ทาง พระมารดา ๓ วัน รวม ๘ วัน
 พระเจ้าลูกยาเชอเจ้าฟ้า ทาง พระปิตา
 ๗ วัน ทาง พระมารดา ๓ วัน รวม ๑๐ วัน
 พระเจ้าบรมวงษ์เชอ ๕ วัน
 พระเจ้าราชวรวงษ์เชอ ๑๕ วัน
 พระเจ้าพี่นาง น้องนาง เชอ ๑๕ วัน
 พระเจ้าน้องยาเชอ ๕ วัน
 พระเจ้าลูกเชอ ๗ วัน
 พระเจ้าบรมวงษ์เชอ ชั้น ๒ ๕๐ วัน
 พระเจ้าบรมวงษ์เชอ ชั้น ๓ ๕๕ วัน
 พระเจ้าบรมวงษ์เชอ ชั้น ๔ ๑๕ วัน
 พระบรมวงษ์เชอ ๗ วัน
 พระวรวงษ์เชอ ชั้น ๒ ๑๕ วัน
 พระวรวงษ์เชอ ชั้น ๓ ๗ วัน
 พระวรวงษ์เชอ ชั้น ๔ ๕ วัน
 พระวงษ์เชอ ชั้น ๒ ๕๕ วัน
 หม่อมเจ้าใน กรมหมื่นอนันตการฤทธิ ๕๐ วัน
 หม่อมเจ้าใน พระบรมมหาราชวัง ชั้น ๑ ๑๕ วัน
 หม่อมเจ้าใน พระบรมมหาราชวัง ชั้น ๒ ๑๕ วัน